

outlined methodical approaches and identified prospects in the study of primary education in that period.

Key words: primary education, general secondary education, younger students.

Стаття надійшла до редакції 03.06.2012 р.

Прийнято до друку 29.06.2012 р.

УДК 37.091.4Руссо:373.3

М. Б. Грибинюк

**МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ
Ж.-Ж. РУССО У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ
«ЕМІЛЬ, АБО ПРО ВИХОВАННЯ»**

Історичний досвід переконливо свідчить про те, що високий рівень науково-технологічної модернізації суспільства може бути досягнутий тільки завдяки ефективній системі освіти. Розуміння запитів і тенденцій в сучасному суспільстві закономірно призводить до реорганізації освітнього процесу, метою якого стає розширення особистого досвіду, його зміна, безперервне, постійно «прогресуюче» зростання, інтерес до пізнання, зв'язок набутих знань з особистим досвідом суб'єкта.

Проблема розвитку здатності самостійно мислити і пізнавати навколишній світ займає центральне місце в дидактиці сучасної початкової освіти. В умовах підвищення вимог до змісту навчання в багатьох загальноосвітніх школах спостерігається спрямованість на те, щоб дати учням якомога більше знань з різних галузей наук. При цьому вчителя не завжди замислюються над протиріччями, що виникають при управлінні пізнавальним процесом дитини. З одного боку, пізнання характеризується творчим початком суб'єкта, з іншого боку, учень в силу різних причин може не проявляти на заняттях розумові зусилля і інтерес до акту пізнання. Як результат, учень з самого початку навчання в школі позбавляється повноцінної участі в процесі набуття знань, їх систематизації, свідомого формування понять, оперування ними. Учень приймає роль пасивного слухача, основне завдання якого зводиться до запам'ятовування і відтворення матеріалу. Новий матеріал засвоюється набагато легше при позитивному ставленні школяра до навчальних занять. Яскравим прикладом модернізації навчально-виховного процесу у початковій школі може стати теорія Ж.-Ж. Руссо, яка будується на обґрунтуванні способів пізнання дитиною навколишнього світу.

Особистість і феномен Ж.-Ж. Руссо-педагога вивчали багато педагогів, істориків, письменників і публіцистів, зокрема І. Є. Верцман

(1976), А. Т. Палацов (1980), Г. М. Джібладзе (1983), О. М. Джури́нський (1999, 2002, 2003), Т. Б. Длугач (1995), Д. І. Лати́шіна (2002), В. І. Малі́нін (1992), М. Соетар (1992), А. М. Тубельський (2002), Г. Ру (1997) та ін., які зазначили, що головною ідеєю в працях великого педагога постають проблеми навчання і виховання дитини, становлення її особистості, розвиток її здібностей.

Окремі аспекти змісту та організації навчально-пізнавальної діяльності в педагогіці Ж.-Ж. Руссо, а також вплив педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо на становлення нового погляду на процес навчання аналізували сучасні вчені О. М. Джури́нський (1999, 2002, 2003), Г. Б. Корнетова (1993, 2003), Г. Ру (1997), М. Rang (1979) та ін. У своїх статтях вчені зробили спробу розглянути можливість використання педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо в початковій школі.

Однак аналіз історико-педагогічної, філософської літератури показує, що, поряд з численними публікаціями, що висвітлюють окремі проблеми педагогіки і філософії Ж.-Ж. Руссо, можливість використання його педагогічних ідей у сучасній початковій школі досліджено мало, що й пояснює актуальність питання потенціалу використання педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо в початковій школі.

Основною метою статті є обґрунтування можливості використання педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо в сучасній початковій школі.

Ґрунтовний аналіз педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо дозволяє констатувати, що педагог в більшості випадків ясно розуміє особливості дитячої природи і закономірності розвитку дитини, пропонує ефективні методи і засоби навчання. На прикладі роману «Еміль, або Про виховання» ми розглянемо й обґрунтуємо можливість використання педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо в початковій школі.

Роман «Еміль, або Про виховання» дивує тонкістю розуміння проблем виховання і навчання, специфікою організації життя дитини відповідно до її віку і потреб. Хоча у Ж.-Ж. Руссо був дуже скромний досвід поводження з дітьми, його природна спостережливість, творчі, аналізаторські здібності зробили можливим втілити в життя один із найкращих зразків у світі педагогічної літератури. «Еміль, або Про виховання» Ж.-Ж. Руссо і в наш час можна розглядати як глибоке критичне дослідження, в якому педагоги, які дотримуються гуманного напрямку в освіті, можуть почерпнути ряд чудових порад з організації навчального процесу, а також простежити динаміку розвитку природного ставлення до дитини.

З кожним роком стає більш очевидно, що людина не тільки продукт історії, але і учасник її живого руху, об'єкт і суб'єкт сучасності. Зв'язок людини з сучасністю, з політичними, громадськими та культурними змінами свого часу є чутливим індикатором його соціальних зв'язків. Таку позицію займав Ж.-Ж. Руссо як представник

течії Просвітництва, точно така ж точка зору характерна для нинішнього етапу розвитку педагогічних наук.

У педагогіці Ж.-Ж. Руссо ми знаходимо важливі для сьогоденної освіти умови розвитку пізнавальної сфери дитини - це гармонія образного і абстрактного видів мислення як взаємодоповнюючих сторін одного явища. Учень в системі Ж.-Ж. Руссо досягає успіху в пізнанні дійсності. За участю вчителя він аналізує і обговорює проблеми, знаходить їх вирішення, здатний задавати напрямок своїм ментальним процесам для вирішення проблем, формулює нові ідеї, оригінальні підходи до вирішення завдань в різних галузях, застосовує засвоєні ідеї в практичному житті.

Прийнято вважати, що в початковому навчанні основним завданням є навчання дитини читанню, рахуванню, письму. Педагоги часто не бачать причину неуспішності деяких учнів. Причина ця криється в тому, що учню, що читає, пише, рахує, може бракувати вміння думати самостійно, міркувати, аналізувати, порівнювати предмети чи явища, у нього можуть бути нерозвинені увага та пам'ять, зорове та слухове сприйняття.

Формування у молодших школярів вищого рівня мислення – словесно-логічного – припускає розвиток вміння оперувати словами, розуміти логіку міркувань. Діти вчать самостійно міркувати, робити висновки, зіставляти, порівнювати, аналізувати, знаходити приватне і загальне, підводити видове поняття під родове, встановлювати закономірності. При цьому потрібно пам'ятати, що на початку шкільного навчання у дитини ще значне місце посідають наочно-дійове і наочно-образне мислення. Молодший школяр найчастіше думає, коли спостерігає щось або коли йому треба щось зрозуміти або засвоїти. Завдання початкового навчання не зводиться лише до отримання певної кількості знань, а поширюється і на розвиток сприйняття, пам'яті, уяви, розумових здібностей, оволодіння способами і прийомами пізнання навколишнього світу.

Актуальним для сьогоденної системи освіти залишається положення Ж.-Ж. Руссо про те, що дорослим не слід обмежувати розвиток дитини домінуванням логіко-знакового мислення. Зв'язок навчання з чуттєвим досвідом дитини, залучення в навчання чуттєвого сприйняття як вихідної форми пізнання, сприяє не тільки розвитку образного мислення та вивільненню творчих здібностей учня, але також опосередковує його орієнтування в навколишньому середовищі, формуванню у нього цілісних образів предметів і явищ.

Для учнів молодших класів, що приступили до наукового, системного пізнання навколишнього світу, очевидним стає значення чуттєвого сприйняття, а не тільки методів наукового дослідження і логічних операцій, пов'язаних з високим ступенем абстрагування.

Поділяючи погляди Ж.-Ж. Руссо щодо використання в освітньому процесі методів навчання з опорою на чуттєвість дитини можна

стверджувати, що найбільш висока якість відображення дійсності виникає тоді, коли дитина в процесі навчальних занять поставлена в умови необхідності представляти і описувати реальні предмети і їх зв'язки в природних умовах.

При засвоєнні молодшими школярами способів дій з навчальним матеріалом доцільно використовувати природну схильність дітей до практичної діяльності, до пізнання об'єктів дійсності за допомогою почуттів.

Чуттєве сприйняття є умовою успішного розвитку логічного мислення та пізнавальної готовності школяра. Якщо простежити сам процес сприйняття, то можна переконатися, що він являє собою акт класифікації (категоризації). Висуваючи дитині якийсь об'єкт, ми направляємо його мислення на віднесення даного об'єкту до того чи іншого класу (категорії) предметів або явищ. Будь-які теоретичні міркування будуються на цій основі. Відносячи (свідомо чи несвідомо) сприйняті подразники (властивості, ознаки об'єкта) до певного класу, дитина робить логічний висновок. Віднесення предмета чи події при його сприйнятті до певного класу дозволяє учневі вийти за межі властивостей предмета, що сприймаються безпосередньо, або події і передбачити інші, ще не сприйняті властивості. Учителю в даній ситуації важливо стежити за тим, щоб учень адекватно будував систему класифікації – це дозволить учневі більш точно передбачати інші властивості об'єкта, що аналізується.

Взаємозв'язок чуттєвого сприйняття і логічного мислення дає дитині можливість побудувати образ, модель світу, що більшою мірою відповідає дійсності. Робота індивідуума над удосконаленням моделі світу триває протягом усього життя, так само як і сам процес пізнання.

Однак, як ми бачимо на практиці, і в часи Ж.-Ж. Руссо, і в даний час система освіти в основі своїй націлена на розвиток формально-логічного мислення, на оволодіння способами побудови однозначного контексту. Таке навчання ускладнює творче оволодіння знаннями і не підвищує пізнавальну активність.

У романі «Еміль, або Про виховання» Ж.-Ж. Руссо не один раз висловлює свою стурбованість тим, що формалізація дитячої освіти здатна привести до інтелектуальної обмеженості і неможливості її подальшого подолання. Дитині, чие мислення працює в заданих рамках і націлене на пасивне запам'ятовування, буде складно зробити творчий перехід від засвоєних знань до нових, використовувати їх в повсякденному житті.

Плануючи процес навчання відповідно до ідей Ж.-Ж. Руссо, вчитель сприяє тому, що дитячий мозок функціонує як єдине ціле, система, в якій поєднуються чуттєве і логічне, однозначний і багатозначний способи організації контексту. Таке навчання включає пошукові, дослідницькі завдання, евристичні міркування, активізує розумову діяльність учнів, підвищує їх творчий потенціал. Діти

починають мислити цілісно, образно, продуктивно, використовують приховані резерви підсвідомості, інтуїцію, осяяння. Показником їх розумових здібностей є не кількість інформації, отриманої з різних джерел і збереженої в пам'яті, а навички аналізу, синтезу і інших розумових операцій.

Говорячи про творчі та аналітичні можливості учнів, які необхідно розвивати з самого початку навчання в школі, ми маємо на увазі їх наступні здібності: логічні (включають вміння формувати поняття, висловлювати судження, робити розумові висновки), мовні, просторового сприйняття, пам'ять.

Аналіз психологічних особливостей дітей молодшого шкільного віку показує, що недосконалість системи розумових форм на початку шкільного навчання безпосередньо пов'язана з недосконалістю системи їх розумових операцій. Найбільшу трудність у учнів викликає нова вимога мислити абстрактно, у внутрішньому плані. Одне із завдань вчителя початкової школи полягає в тому, щоб найбільш оптимальними способами розвинути у дітей внутрішні теоретичні процеси, допомогти перейти на новий інтелектуальний рівень.

Розвиток дискурсивних операцій, від яких залежить реалізація внутрішньої теоретичної діяльності, є важливою проблемою в період початкового навчання. Мислення школяра починає перебудовуватися, стає в нове ставлення до відображуваної дійсності, яка постає тепер не тільки конкретно і фактично, але і в узагальненій формі, тобто в діяльності.

Розвиток суджень і висновків буде залежати від того, наскільки правильно молодший школяр зможе встановити зв'язки і дати пояснення досліджуваного явища. Учитель повинен бути уважним, щоб перший-ліпший зв'язок, часто випадковий і суб'єктивний, не приймався без перевірки за універсальну закономірність. Учня необхідно підводити до критичного осмислення ідей, що стали перед ним, і вибору обґрунтованого пояснення, вчити розглядати свою думку як гіпотезу, тобто положення, яке ще потребує перевірки. Тільки в цьому випадку судження молодшого школяра перетворюється на міркування і включається в процес обґрунтування та умовиводи.

Школяреві молодших класів більш властиво описувати, а не пояснювати. Увага дитини вже в ранньому дитинстві спрямовується на предмети і їх дії. Відносинами між явищами і якість явищ він цікавиться менше дорослих, хоча до певної міри може розбиратися в них, все ж розбирається тільки в простих відносинах - його якісний аналіз ще елементарний. Сприйняття молодшого школяра затримується в першу чергу на дії сприйманого об'єкта. При організації навчального процесу вчителю необхідно рахуватися з цими та іншими психологічними характеристиками молодшого школяра.

На наш погляд, педагогічний досвід Ж.-Ж. Руссо може бути вельми корисним при формуванні та розвитку в молодших школярів

розумових форм, аналітичних здібностей, теоретичного мислення як головної мети навчання на даному етапі. Розвиток мислення в педагогіці Ж.-Ж. Руссо здійснюється з використанням в навчальному процесі чуттєвого сприйняття, логічних компонентів, дослідницьких завдань, проблемних ситуацій. Розробка нескладних дослідницьких завдань і проблемних ситуацій може вестись у відповідності до змісту, логічної структури навчального предмета. Такі завдання створюють умови для розвитку аналітико-синтетичної діяльності, розумових операцій порівняння, абстрагування, класифікації та узагальнення, спонукають дитину здійснювати внутрішнє планування своїх дій, сприяють оптимізації навчального процесу і, таким чином, допомагають підвищити когнітивні вміння учнів початкових класів.

У сучасній дидактиці початкового навчання були зроблені практичні спроби адаптувати і гармонійно ввести в навчальний процес початкової загальноосвітньої школи педагогічні ідеї Ж.-Ж. Руссо, здійснити на їхній основі нестандартні заняття з елементами дослідження, емпіричного спостереження, скласти завдання на аналітичний опис предметів, за якими ведеться спостереження, чи явищ, відкриття якогось правила, закону, відносини з використанням евристичних питань і приписів.

У Ж.-Ж. Руссо зустрічаються основні типи методів, що використовуються в сучасній дидактиці. Залежно від основоположного аспекту виділення, можна запропонувати кілька підходів до класифікації методів навчання Ж.-Ж. Руссо. Кожна з цих класифікацій повідомляє певну спрямованість пізнання в процесі теоретичної і практичної діяльності дитини.

При класифікуванні методів навчання в системі Ж.-Ж. Руссо ми виходили із концепції виділення методів по їх гносеологічній спрямованості. Гносеологічна спрямованість методів виражається в зосередженні уваги учня або на предметах, явищах в реальних умовах їхнього буття, або на навчальному матеріалі, або на зв'язку досліджуваного матеріалу з реальним життям. Отже, виділимо три групи методів навчання, що мають місце в системі Ж.-Ж. Руссо, і їхнє завдання:

- методи вивчення оригіналу (їхнє завдання - викликати і зберегти чуттєвий образ об'єкта в реальних умовах його буття, дати можливість вивчити об'єкт у реальних умовах, допомогти зв'язати подання оригіналу з певною ідеєю, виділити в оригіналі ті риси, властивості, зв'язки, які будуть вивчатися в навчальному предметі);

- методи вивчення моделей (завдання – формування і засвоєння абстракцій, теоретичних зв'язків та положень за допомогою навчального матеріалу);

- методи вивчення зв'язку моделей з оригіналом (основне завдання - формування вищих форм узагальненого конкретного пізнання, здійснення переходу думки від чуттєвої до раціональної, від абстрактної до конкретної).

Ця класифікація, на наш погляд, найкращим чином розкриває один з головних педагогічних принципів системи Ж.-Ж. Руссо про необхідність зв'язку навчання з життєвим досвідом дитини. Методи цієї класифікації створюють тенденцію до розвитку у дитини всіма можливими засобами первинних наукових понять, включають в себе компоненти конкретно-образного, узагальненого пізнання.

Відмінною рисою методів навчання Ж.-Ж. Руссо є їх орієнтація на самостійне мислення учня в процесі оволодіння знаннями, їх реалізація у формі пізнавальних бесід, ігор, дослідницьких ситуацій, дослідів і вправ творчого характеру. Дані методи відображають взаємодію вчителя і учня: учитель організовує навчально-пізнавальну діяльність учня, а учень творчо її здійснює. Сприйняття, осмислення і застосування знань протікає зазвичай під керівництвом вчителя, який майстерно використовує в разі необхідності евристичні питання і приписи. Такий спосіб отримання знань не ставить учня в умови прямої залежності від авторитету вчителя, спонукає до самостійного висловлення припущень про шляхи вирішення навчальних завдань, узагальнення раніше набутих знань, виявлення причин явищ, пояснення їх походження, рішення навчальних завдань раціональним способом.

Творчо використовувати методи і прийоми Ж.-Ж. Руссо в навчально-пізнавальній діяльності молодших школярів дозволяє змістовний та операційний аналіз. Переважаючі методи навчання в педагогічній системі Ж.-Ж. Руссо – пошукові та дослідницькі. Вони закладають фундамент наукового, логічного, творчого вивчення різноманітних явищ життя, допомагають зробити неформальний перехід від засвоєних знань до нових при дотриманні вимоги доступності навчального матеріалу і пропонує способів роботи з ним. Учні стають суб'єктами розумової діяльності, що виражають свою думку, що прагнуть домогтись багатостороннього знання предмета.

Основні типи дослідницьких завдань, за допомогою яких учитель готує учнів до оволодіння вміннями оперувати пізнавальними процесами, до усвідомлення мети дій, що ведуть до розв'язання задачі, можна поділити на такі:

- за характером змісту дослідницького завдання: емпіричні, практичні завдання; за характером вимог, що висуваються в дослідницькому завданні: завдання на опис спостережуваних у дослідницькій ситуації предметів, явищ, процесів і т.д.; завдання на виявлення і доказ правил, законів і т.п.; за характером логічного побудови дослідницького завдання: індуктивні, дедуктивні, індуктивно-дедуктивні завдання;
- за провідним науковим методом пізнання при виконанні дослідницького завдання: завдання на моделювання, експериментальні, аналітичні, логічні, графічні та ін.

Пошуково-дослідницькі методи та завдання з успіхом можна включати в навчальний процес початкової школи, ефективно поєднувати

з іншими методами і типами завдань. Так як виховання інтелектуальних умінь в початковій школі часто ґрунтується на практичних спостереженнях (особливо заняття з природознавства), то корисно ознайомити молодших школярів із планом здійснення спостереження, розкрити його структуру Ж.-Ж. Руссо, звертаючись до наставників, писав з цього приводу: «Зробіть вашу дитину уважним до явищ природи, і ви скоро зробите його допитливим ... Пора привчати дитину до того, щоб він умів зосереджувати увагу на одному і тому ж предметі, але це увага повинна підтримуватися не примусом, а неодмінно задоволенням чи бажанням ...». Спостереження повинні одночасно розвивати як образне, так і абстрактне мислення учнів. Спостереження нарівні з навчальними матеріалами формують у школяра картину світу (включають в себе гносеологічний компонент). Важливу роль при проведенні спостережень школярами грає активна позиція вчителя. Учитель підводить учнів до осмислення і засвоєння таких зв'язків у явищах, які не можуть бути розкриті в процесі сприйняття.

Крім того, слід пам'ятати, що перехід дитини молодшого шкільного віку до навчальної діяльності ставить його в такі відносини, які можуть лежати за явищем інтересу. Залежно від характеру змісту навчального предмета управління процесом пізнання необхідно здійснювати на різних підставах, в які інтерес включається як рушійний мотив (використовувати різні завдання емпіричного, теоретичного і практичного типів, їх комбінації). Тільки за умови виникнення власне пізнавальних мотивів можливо неформальне засвоєння навчального матеріалу. Мотив, що формує новий зміст, розкриває в сфері пізнання нові можливості.

Таким чином, аналіз можливостей використання педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо дозволив зробити такі висновки: по-перше, потрібен перегляд акцентів у шкільній освіті, де учням в більшості випадків доводиться виконувати завдання на відтворення пройденого матеріалу або відповідати на стандартні запитання; по-друге, необхідно підштовхувати учнів до самостійного пошуку, аналізу і засвоєнню інформації з загальносвітової скарбниці знань бо сучасне життя кожен день народжує нові завдання, вирішення яких не завжди можливо знайти в підручниках, енциклопедіях або де б то не було; по-третє, дитину з початкових класів потрібно вчити в кожному конкретному явищі, при аналізі, описі та порівнянні об'єктів дійсності, самостійно встановлювати закономірності, виділяти домінуючі чинники, застосовувати раціональні прийоми й алгоритми, творчо розглядати різноманітні явища життя, логічно виявляти їхній зв'язок, тому що самостійно долаючи інтелектуальні перешкоди дитина вчиться створювати нові знання.

Освітню систему Ж.-Ж. Руссо може бути використано у активній роботі вчителів початкових класів з метою проведення ґрунтовних змін в мисленні і пізнанні дітей. Завдяки впровадженню у навчально-виховний процес початкової школи аспектів теорії Ж.-Ж. Руссо дитина краще буде

усвідомлювати особливості завдання навчальної ситуації, вона буде підготовлена для творчого аналізу і використання в практиці життя явищ, предметів і фактів, її мислення в різних ситуаціях буде здатне знайти раціональний спосіб як впоратися із завданням та спрогнозувати дії для досягнення поставленої мети.

Список використаної літератури

- 1. Гессен С. И.** Основы педагогики. Введение в прикладную философию / Отв. ред. и сост. П. В. Алексеев. – М. : Школа-Пресс, 1995. – 448 с.
- 2. Джибладзе Г. Н.** Сущность руссоизма / Комментар. В. С. Алексеева-Попова, Л. В. Борщевского. – Тбилиси : Изд-во Тбилисского ун-та, 1983. – 131 с.
- 3. Джурицкий А. Н.** Зарубежная школа: история и современность : учеб. пособие / А. Н. Джурицкий. – М. : Изд-во Российского открытого ун-та, 1992. – 177 с.
- 4. Джурицкий А. Н.** История педагогики : учеб. пособие для студ. пед. вузов / А. Н. Джурицкий. – М. : ВЛАДОС, 1999. – С. 186 – 195.
- 5. Длугач Т. Б.** Подвиг здравого смысла, или Рождение идеи суверенной личности (Гольбах, Гельвеций, Руссо) / Т. Б. Длугач. – М. : Наука, 1995. – 221 с.
- 6. Занадворова Т. Л.** Жан-Жак Руссо: Художественный метод. Традиции / Т. Л. Занадворова. – Екатеринбург : Изд-во Уральского ун-та, 1993. – 140 с.
- 7. Корнетов Г. Б.** Идея свободы ребенка... / Г. Б. Корнетов // Новые ценности образования. – 2003. – № 3. – С. 2 – 11.
- 8. Корнетов Г. Б.** История педагогики: проблемы, предмет, подходы / Г. Б. Корнетов // Европейская педагогика от античности до Нового времени. Исследования и материалы : сб. науч. трудов / под ред. В. Г. Безрогова, Л. В. Мошковой. – М. : Изд-во ИГЛ и МИОРАО, 1993. – 245 с.
- 9. Латышина Д. И.** История педагогики (История образования и педагогической мысли): учеб. пособие / Д. И. Латышина. – М. : Гардарики, 2002. – С. 41 – 56.
- 10. Созтар М.** Портрет педагога. Ж.-Ж. Руссо (1712 – 1778) / М. Созтар // Перспективы: Вопросы образования. – 1992. – № 1, 2. – С. 156 – 168.

Грибинюк М. Б. Можливості використання педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо у початковій школі на прикладі роману «Еміль, або Про виховання»

У статті розглянуто можливість використання педагогічних ідей Ж.-Ж. Руссо в сучасній початковій школі. Враховуючи його основну ідею про принцип природовідповідності, ми підкреслюємо в статті важливість активної роботи вчителя з учнем, яка допомагає дитині стати суб'єктом пізнання. Рекомендації, запропоновані нами в публікації, можуть бути використані вчителями в навчально-виховальному процесі початкової школи для формування мотиваційного компоненту в молодших школярів до пізнання навколишнього світу.

Ключові слова: виховання, навчання, початкова школа, учень, педагогічна ідея, принцип природовідповідності, елементарне виховання,

природа, мотив мотиваційний компонент, пізнання навколишнього світу, творчість, суб'єкт пізнання.

Грибинюк Н. Б. Возможность использования педагогических идей Ж. –Ж. Руссо в начальной школе на примере романа «Эмиль, или О воспитании»

В статье рассматривается возможность использования педагогических идей Ж.-Ж. Руссо в современной начальной школе. Учитывая его основную идею о принципе природосообразности, мы подчеркиваем в статье важность активной работы учителя с учеником, которая помогает ребенку стать субъектом познания. Рекомендации, предложенные нами в публикации, могут быть использованы учителями в учебно-воспитательном процессе начальной школы для формирования мотивационного компонента у младших школьников к познанию окружающего мира.

Ключевые слова: воспитание, обучение, начальная школа, ученик, педагогическая идея, принцип природосообразности, элементарное образование, природа, мотив, мотивационный компонент, познание окружающего мира, творчество, субъект познания.

Gribinyuk N. B. The ability of usage pedagogical ideas of Jean-F. Rousseau based on the novel «Emile, or On Education» at elementary school

This article discusses the usage of pedagogical ideas of J.-J. Rousseau in the modern elementary school. Giving its basic idea of the principle of nature, in the article we emphasize the active work with the student, which helps the child to become the subject of cognition. Recommendations proposed by us in the publication can be used by teachers in the educational process of an elementary school for the formation a motivational component to the cognition of the world in primary school.

Key words: education, training, primary school, a student, pedagogical idea, the principle of nature, elementary education, nature, motive, motivational component, cognition of the world, creativity, subject knowledge.

Стаття надійшла до редакції 28.03.2012 р.

Прийнято до друку 29.06.2012 р.